

VIRTUS

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — *Est habitus seu bona mentis qualitas, nos promptos reddens ad bona opera secundum rectam rationem efficienda. Quam brevius descripsit Lactantius, dicens, esse cupiditatem recta et honesta faciendi.* (LACT. V; II. EPI. VI.) Vel, ut Aristoteles voluit, *qualitatem, quæ et bonam facit operanter, et opus ejus bonum reddit, sive: Est habitus, qui habentem perfectum reddit, facitque ut opus ejus sit bonum.* (II. EPI. VI.) Fusius vero per effectus descripsit Jacobus Alvarez hoc modo: *Virtus est supplementum naturæ, ornamentum mentis, facilitas boni operis, qua bene, sancteque vivimus, qua veris malis, scilicet peccatis, resistimus, qua meritis cumulamur, qua vitam æternam promeremur, et Christi imagines ac Dei imitatores efficiamur.* (TO. II, l. III, p. 4, c. 1.) Arias virtutem definit, quod sit certa quædam qualitas et habitus animæ, ad bene operandum inclinans, faciensque, ut homo bene vivat: neque potest homo eo male uti. (ARIAS. I. II, thes. tr. III, c. 1.) Sic eam definit S. Augustinus, negatque, hominem virtutis habitu male uti posse, quia adeo vere determinateque ad id, quod bonum est, inclinatur ac moveatur, ut, si homo, eo uti, cumque eo operari debeat, nihil quicquam facere queat mali. Unde, quando homo pro ea, qua pollet, libertate, mali quid facit, non sequitur in eo habitum virtutis, sed contra id facit, ad quod cum virtutis habitus inclinatur, ac movetur. Idem sanctus Pater totam naturam virtutis ad amorem Dei revocat: sic loquens: Nihil omnino esse virtutem affirmaverim, nisi summum amorem Dei. Namque illud quadripartita dicitur virtus, et ex ipsius amoris vario quodam affectu, quantum intelligo, dicitur. Itaque illas quatuor virtutes (quarum utinam si ita in mentibus vis, ut nomina in ore sunt omnium) sic etiam definire non dubitem: ut temperantia sit amor, non integrum se præbens ei, quod amatur: Fortitudo amor tolerans facile omnia, propter quod amatur: Justitia amor soli amato serviens, et propterea recte dominans: Prudentia amor, ea, quibus adjutur, ab eis, quibus impeditur, sagaciter eligens. S. AUG. lib. II, de mer. Eb. c. xv.

DIVISIO. — Dividitur in virtutem Intellectu-

tu, et voluntatis: quarum prior potentiam intellectivam, posterior volitivam, perficit, et ad optimum disponit. Utraque vero subdividitur in Theologicam, et Moralem; Theologicæ, sive de Deo ita dictæ, quia Deum pro objecto habent, respiciendo eum, et immediate circa eum operando. Harum sunt tres, Fides, Spes, et Caritas; quæ ex toto supernaturales, itaque sublimes sunt, ut nequeat homo eas omnibus naturæ suæ viribus acquirere, nec proprie se ad eas disponere, sed oporteat ipsas libere, gratuitoque a Deo dari, et infundi. Et quamvis homo, postquam eas consecutus est, isdem augmentum ipsarum mereri possit, tamen antequam eas habeat, non potest ipsas ullo modo mereri. Aliæ virtutes sunt Morales, quæ proprie in moribus rite componentis occupantur, hominemque bonum, et virtuosum efficiunt, sic appellatæ, quia ad bona opera sunt inclinationes, et, quemadmodum bona quæpiam, consuetudo ad bonum inclinatur, ita hæ virtutes hominem ad bene operandum, vivendumque inclinant, ac movent. Earumdem primariæ (Cardinales) dictæ, quia ex ipsis velut ex fonte, cæteræ virtutes omnes oriuntur, et velut principio iis ipsis innuntantur sunt quatuor: Prudentia, Justitia, Fortitudo, et Temperantia. Et harum virtutum unaquæque multas alias, tamquam suas partes, quæ sub ipsis comprehenduntur, et ad eas pertinent, habet. Ad virtutem Prudentiæ spectant Providentia, quæ res futuras respicit, ut, quod ad eas necessarium est, provideat. Circumspectio, quæ omnes negotii circumstantias, ut recte de eo judicet, considerat. Sancta Cautela, quæ virtutis impedimenta, ut evitentur, attendit: Diligentia, bonæque sollicitudo, quæ res a Prudentia imperatas suo tempore exequitur. Ad Justitiæ virtutem, tamquam ejus partes, pertinet, Religio, Pietas, Obedientia, Gratiitudo, Veracitas, Liberalitas, Affabilitas, seu Comitatus, Observantia, et aliæ virtutes huiusmodi. Ad virtutem Fortitudinis revocantur, Magnanimitas, Bona Fides, Magnificentia, Patientia, Longanimitas, Perseverantia, Bonæ Animositatis, et id genus aliæ. Ad Temperantiam spectant Abstinencia, Castitas, Mansuetudo, Clementia, Sancta Severitas, Modestia, Humilitas, multæque aliæ virtutes, quæ illi subjectæ sunt, aut certe convenientiam cum illa habent, et affinitatem. ARIAS, *Ibid.*

Porro harum virtutum moralium quædam vocantur *acquisitæ*, quippe quas homo con-

tinuo exercitio, et per proprios actus acquirunt, et comparat; siquidem operante homine virtuose, in anima habitus ad similia opera inclinans generatur, qui dicitur virtus acquisita proprioque Marte hominis parta. Et hæ virtutes pro regula habent rationem humanam; pro fine, bonum, cujus cognitionem naturalis ratio hominis assequitur, tam pro fine generali, qui est Deus, quam pro particulari virtutis cujusque in specie. Neque hæ virtutes acquisitæ per quodcumque peccatum mortale, quod homo committit, amittuntur, adeo ut si quis virtute Justitiæ, et Castitatis, et Temperantiæ præditus, proximo suo verbum injuriosum diceret, aut jejunium violaret, non idcirco virtute Castitatis, neque Justitiæ, neque Temperantiæ, quamvis contra eas operatus esset, excideret: quandoquidem habitus diuturno exercitio comparati, non penitus destruuntur uno actu contrario, tametsi imperfecti remanent ac debiles. Aliæ sunt virtutes morales, Prudentiæ, Justitiæ, Fortitudinis, et Temperantiæ, cum omnibus cæteris a Deo supernaturaliter infusæ. Has homo non operatur, neque bonorum operum exercitio acquirunt, sed Deus per se ipse sine nostra cooperatione animæ infundit atque communicat; infantibus eas una cum gratia infundit, mediante Sacramento Baptismi, adultis, qui eas una cum Baptismo perceptas amiserunt, mediante viva Fide, Pœnitentiæque Sacramento, denno infundit, ita quidem, ut si homo per contritionem, aut certe per Pœnitentiæ Sacramentum ad gratiam se præparat, hanc cum virtutibus Theologicis recipiens, omnes etiam virtutes morales infusas recipiat: Adeo ut licet homo eas non operetur, sed Deus per se solus; tam idem homo se ad eas per auxilia supernaturalia, et divinæ inspirationi, vocationique consentiendo disponat. At postquam eæ a Deo infusæ sunt, tametsi homo bonorum operum exercitio eas non auget, virtute sua ipsarum augmentum operando, tamen bonis, quæ facit, operibus meretur, ut eas ipsi Deus auget; idque Deus ita facit, ut quanto plus homo se in bonis operibus exercet, tanto ei amplius gratiam, omnesque virtutes infusas auget. Habent vero hæ virtutes infusæ pro regula non solum rationem humanam, sed Legem divinam, et evangelicam, quæ multo plus docet, quam naturalis ratio assequitur. Habent item pro communi, et ultimo fine Deum, objectum beatificum, ac finem supernaturali lumine

fidei revelatæ cognitum: alios quoque particulares fines, supra humanam rationem elevatos, et ad hunc ultimum finem, qui est clara Dei visio, beatificaque possessio, proportionatos, ac ordinatos habent. Quæ denique virtutes omnes per quolibet mortale peccatum amittuntur, quia gratiam et charitatem comitantur. Ac quemadmodum per quodvis peccatum mortale amittitur gratia, et charitas, quæ est vita, et perfectio Fidei, ac Spei, habitusque fidei, et spei mortui remanent, sine perfectione, ac statu virtutum; sic universæ quoque virtutes morales infusæ amittuntur, manetque homo peccator secundum animam nudus, et illis omnibus exutus. *Ibidem.*

ACTUS. — *Magnam de virtute astinationem concipere*: ita ut dicere quis cum veritate possit illud Salomonis: Præpositi illam regnis, et sedibus, divitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum. Sap. VII, 8.

Magnopere illam desiderare: nam, ut recte S. Hieronymus ait: Non sufficit nobis velle Justitiam (seu virtutem) nisi et famem illius patiamur: initium enim illius verissima disciplina concupiscentia, teste Salomone. Sap. VI, 18. Ap. Rod. p. 1, tr. I, c. II.

Insignem in virtutibus consecratis conditum adhibere: ita enim Sponsa in Canticis exemplo suo docuit, dum non solum trahi petit a Sponso, sed etiam adjunctis: Curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. V, 4.

Deum frequenter, et ardentem pro dono hoc virtutum supernaturalium observare: cum enim omne datum optimum, et donum perfectum desursum sit, descendens a Patre luminum, teste S. Jacobo, merito per frequentes, et ardentis preces a Deo postulandum est. Jac. I, 7.

Ad majorem semper profectum anhelare: nam, teste S. Bernardo, ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. (Epist. cxxi.) Et, ut S. Hieronymus loquitur, ubi coeperimus stare, descendimus, nostrumque non progredi, jam reverti est. E contrario vero, ut idem ait: Tamdiu non relabimur retro, quamdiu ad priora contendimus; si volumus non redire, currendum est. Certe Jacob Patriarcha in scala ad cælum omnes Angelos, vel ascendentes, vel descendentes, nullos autem sistentes vidit. Epist. ad Demetr.

Etiam alienas virtutes amate: nam, qui

vere amat virtutem, ubicumque illamprehenderit, ei placebit; hinc Seneca ait: Scias enim multis virtutibus abundare, qui alienam amat. *In Prov.*

Nullam difficultatem, aut laborem, qui in virtutis studio occurrit, horrere: Si enim Jacobo omnis labor levis, et omne tempus breve videatur, præ amoris, quo Rachelem prosequabatur, magnitudine; quanto magis zelatoris virtutis nulla difficultas, aut labor gravis accidere debet. *Gen. XXIX. 20.*

GRADUS. — Varie assignantur hi gradus ab auctoribus. Aliqui enim a modo exercendi eo desumunt, sique primum gradum aiunt esse, cum difficultate gravi virtutem exercere. Secundum, cum levi resistentia operari. Tertium, sine difficultate, sed potius cum voluptate, actus virtuosos elicere. *Jac. Ab. t. II, l. III, p. 2, n.*

Alii gradus tales a fine desumunt, sique primum gradum constituunt, propter ipsius virtutis honestatem operari: alterum propter Deum velut finem supernaturalem virtutes exercere; tertium propter solum Dei beneplacitum, et gloriam virtutem amare, et elicere. *Idem.*

Alii denique a conatu ad illas perveniendi desumunt diversitatem graduum, uti S. Bernardus fecit, sic loquens: Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam passu, sicut illi, qui terrenorum curis impliciti vix aliquando respirant, ut Domini recorderentur. Quidam modesto inessu, sicut hi, qui Domini servitio mancipati, et Deo quidem serviunt, et tamen erga seipos indulgentiores existunt. Alii veloci, idest rapido cursu, sicut hi, qui super carne sua incurrentes, et se et transitoria contententes, celeriter proficiscuntur ad Deum. *In lib. Sentent.*

EX SACRA SCRIPTURA.

QUALITAS. — Ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus in Sion. *Ps. XCIII, 8.*

In abundantia Justitia virtus maxima est. *Prov. XV, 3.*

Disce, ubi sit Prudentia, ubi virtus, ubi sit intellectus, ut scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ, et victus, ubi sit lumen oculorum, et pax. *BAR. III, 14.*

In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. *Ps. CXXXVII, 5.*

Quærite Dominum, et virtutem ejus quærite faciem ejus semper. *I. Par. VI, 11.*

Qui edunt me, adhuc esurient: et qui bibunt me, adhuc sitient. Qui audit me, non confundetur: et qui operantur in me, non peccabunt. *Ecc. XXIV, 29.*

In me omnis gratia vitæ, et veritatis: in me omnis spes vitæ, et virtutis. *Ibid. 27.*

Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. *II. Tim. II, 7.*

UTILITAS. — Quasi is, qui arat, et qui seminat, accede ad illam, et sustine (id est, expecta) bonos fructus illius; in eo enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. *Ecc. VI, 9.*

Exerce ipsum ad pietatem (seu virtutem); nam exercitatio corporalis ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futura. *I. Tim. IV, 8.*

Longitudo dierum in dextra ejus, et in sinistra illius divitiæ, et gloria.

Mecum sunt divitiæ, et gloria, opes superbæ, et justitia. Melior enim est fructus meus auro, et lapide pretioso, et gemimâ mea argento electo. *Prov. VIII, 8.*

Si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet, et justitiam, et virtutes, quibus utilis nihil est in vita hominibus. *Sap. VIII, 7.*

Proposui hanc adducere mihi ad convivendum: sciens, quoniam mecum communicabit de bonis, et erit allocutio cogitationis et tædii mei. *Ibid. v. p.*

Qui tenuerint illum, vitam hereditabunt: et quo introibit, benedict Deus. Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: et eos, qui diligunt illam, diligit Deus. *Ecc. IV, 14.*

Infinitus est thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. *Sap. VII, 14.*

Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. *Id. 25.*

DIGNITAS. — Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua; homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. *Ecc. XLIV, 1 et 7.*

Quoniam gloria virtutis eorum tu es, et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. *Ps. LXXXVIII, 18.*

Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores juvenis: et acutus invenias in judicio, et in conspectu potentium admirabilis ero. *Sap. VIII, 10.*

Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. *Sap. VII, 12.*

JUCUNDITAS. — Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia (seu virtus) et ignorabam, quoniam horum omnium mater est. *Id. 12.*

Intrans in domum meam conquiescam cum illa; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiâ, et gaudium. *Ibid. VIII, 16.*

In novissimis invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. *Ecc. VI, 29.*

Vitæ illius vitæ pulchræ, et omnes semitæ illius pacificæ. *Prov. III, 17.*

In amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine deflectione. *Sap. VIII, 18.*

EX SS. PATRIBUS, ET DOCTORIBUS.

In hac vita virtus non est, nisi diligere, quod diligendum est; id diligere prudentia est: nullis inde molestiis averti fortitudo est: nullis illecebris, temperantia: nulla sapientia, justitia est. S. AUG. *in Epist. ad Maced.*

Non virtus est, non posse peccare, sed molle; atque illa tenere perseverantiam voluntatis ut voluntas infantiam, virtus imitentur naturam. S. AMBR. *sup. Luc.*

Bonus circuitus est, si justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vindicat, temperantia possidet, ut justitia sit in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu. *Idem de offic.*

Mensuretur perfectorum fidelium vita per quadrum, et tantum habeat spiritualis atrii latus unum, quantum latera singula; quia unusquisque tantum est prudens, quantum temperans, fortis, et justus; tantum temperans, quantum prudens justus, et fortis fuerit. GREG. *h. IX, sup. Ezech.*

Fertur virtus habitare in rupibus aditu difficilibus, nunc autem celerem castum locum tenere, et quæ nec aspicit possit omnium mortalium ciliis, sed ab eo demum, ad quem sudor venit. S. CLEM. *Alex. c. IV. Stromat.*

Virtus in pace acquiritur, in pressura probatur, approbatur in victoria. S. BERN. *ad Episc. Agut.*

Vis scire, quales quærat Dominus ornatus? habeto justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil hac gemmarum varietate distinctus. S. HIER. *ad Ab. t. II, l. III, p. 1, c. 1.*

Non est satis recte facere, nisi etiam maturare adjicias quod facis: uberiores fructus habet celerata devotio. AUG. *I. VIII, de Civ. Dei.*

Virtus non debet sequi gloriam et honorem, sed ipsam virtutem. *Lactant. I. V.*

Virtus non potest cerni, nisi habeat vitia contraria, aut non potest esse perfecta, nisi exerceatur adversis. AMBR. *in offic.*

Maxima sunt fundamenta virtutum, silentii patientia, loquendi opportunitas, et divitiarum contemptus. *Id. sup. Beat. Inmaculat.*

Nulla sine labore virtus est, quia labor processus virtutis est. BERNARD. *in Epist.*

Rara virtus est, alienæ non invidere virtuti, multo rarior, gaudere de illa. GREG. *in moral.*

Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat. S. AMBR. *I. I, de Carn. a. 3.*

NECESSITAS. — Magisterii auctoritas constat ex vita: docenda facies obedientem perficit auditorem. S. BERN. *in serm.*

Cujus vita despicitur, restat, ut etiam prædicatio contemnatur. S. CHRYS.

Tunc vitia fideliter extirpamus, cum virtutibus cedere cogimus, idque non ad tempus dumtaxat; alioquin illa redeunt, et fiunt novissima pejora. Neque proderit omnia cum sæculo reliquisse, nisi virtutum gressibus tota Christum intentione sequamur. S. BONAV. *p. 2, Spec. c. II.*

Quæ sine virtute est gloria, profecto indebita venit, propere affectatur, periculose captatur. S. BERN. *S. in Nat. S. Vict.*

ÆQUITAS. — Indignum tibi judica, formam a pellibus murium et opibus vermium mutuari. Ille est verus propriusque cuiusvis rei ornatus, qui, nulla interveniente materia per se inest. *Idem in serm.*

Habent mores suos colores, habent et odores colorem in conscientia, odorem in fama. *Id. S. LXXI, in Cant.*

UTILITAS. — Qui deficit sibi, ut virtuti adhæreat, amittit, quod suum est, accipit.

quod æternum est. S. AMBR. *sut. Beat. immac.*

Vere divitiæ non opes sunt, sed virtutes, quas secum conscientia portat, ut in perpetuo dives sit. S. BERN. *in serm.*

Virtus ubique lucet, et inexpugnabilis est. Non divitiæ, non paupertas, non principatus, non subjectio, non morbi, non ignominia; sed his omnibus relictis in terra, ad cœlum ipsa pertingit. Dumtaxat sit animus generosus, et nihil poterit solidum, ac strenuum impedire. S. CHRYS. h. xi. *in epist. ad Philipp.*

Gaude innocentia, et exulta: gaude, inquam, quia ubique illæsa es, ubique secunda; si tentaris, proficis: si humiliter, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. *Idem in serm.*

Si bene merentibus aliena gratia non respondet, merces tamen sua virtuti non deerit, quæ fructus, et lucri satis habet, simpliciter apud se de bono felicitæ conscientia testimonio gloriari; neque enim subjecta est externæ dispositionis arbitrio, sed in sua propria puritatis majestate consistens, ab indignioribus præmia non requirit. *Sassiod. in epist.*

DIGNITAS. — Virtus gradus ad gloriam; virtus mater gloriæ est. Fallax gloria, et vana est pulchritudo, quam illa non parturit. Sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur. S. BERN. s. 1, *de natal. S. Pict.*

Probat viri genus virtutis prosapia est; quia sicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes sunt. AMBR. *in serm.*

Qui major honor potuit homini esse, quam ut ad similitudinem sui Factoris conderetur, et iisdem virtutum vestimentis ornaretur, quibus Conditor, de quo legitur: Dominus regnavit, decorem indutus est, id est, omnium virtutum splendore, et totius bonitatis decore ornatus? *Id. de dig. hom. condit.*

Nihil facit nomen adeo immortale, ut natura virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostolorum Reliquia, ostendit memoria eorum, qui recte ex virtute vixerant. S. CHRYS. *in Ps. XLVIII.*

Extremus virtutis finis est, quod facit ad summum bonorum fastigium pertingere, et Dei esse similes, quantum conceditur. *Idem Psal. CXXXIV.*

Omnis sancta virtus res est divina, incorporea prorsus atque mundissima, quam mente

inquinatæ non inquirunt, sed ipsa inquinatæ emaculat: cujus participatione formantur informia, suscitantur mortua, sanantur infirma, corriguntur prava, reconciliantur adversa. Hanc non habet, nisi Deus, et is, cui dederit Deus. S. PROSP. l. III, *de vit. cons.*

JUCUNDITAS. — Ubi est virtus, et felicitas, quid aliud quæritur? quid ei sufficit, cui virtus, felicitasque non sufficit? Omnia quippe agenda complectitur virtus, omnia obtinenda felicitas. S. AUG. l. IV, *de Civ. Dei.*

Virtutis autem studium pretiosa quidam se habenti possessio est, jucundissimum vero spectaculum illis exhibet, quibuscum congregitur familiariter. S. BASIL. *ep. xli. ad Mac.*

Quem bene vivere perspicies, et omnia ad divinum cultum referre intelliges, hic si innumeris etiam catenis obsitus fuerit, si semper in carcere vixerit, si apud indignos servitutem tulerit, si pauper sepulchro sepultus combustusque fuerit, si denique, quicquid dici grave potest, passus fuerit, hunc beatum, hunc felicem dicere, hunc ad astra tollere memineris. S. CHRYS. *in S. de vir et vit.*

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

QUALITAS. — Illi maxime in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ magis graviora sunt, et contraria, viriliter vincere nituntur. L. III, *xxv. 43.*

Sine solitudine, et diligentia nunquam acquiritur virtutes. *Id. § 2.*

NECESSITAS. — Vere alta verba non faciunt justum, et Sanctum, sed virtuosa vita efficit Deo carum. L. I, c. 1, § 3.

Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei cognitio, quæ bona est in se considerata, et a Deo ordinata: sed preferenda est semper bona conscientia, et virtuosa vita. L. II, c. III, § 4.

Adveniente die judicii non quæretur, a nobis, quid legimus, sed quid fecimus: nec quam bene diximus, sed quam religiose vivimus. *Ibid. § 5.*

EQUITAS. — Vita boni Religiosi (imo, et Christiani) omnibus virtutibus pollere debet, ut sit talis interior, qualis exterius apparet. L. I, XIX, § 1.

UTILITAS. — Bona vita facit hominem sapientem, et expertum in multis. L. I, c. IV, § 2.

Multi verba non satiant animam, sed bona vita refrigerat mentem, et pura conscientia magnum ad Deum præstat confidentiam. L. I, II, § 2.

DIGNITAS. — Gloria boni hominis testimonium bonæ conscientia. L. I, VI, § 1.

JUCUNDITAS. — Si gaudium est in mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. L. II, IV, § 2.

Justorum lætitia de Deo, et in Deo est, et gaudium eorum de veritate, et virtute. L. II, VI, § 1.

EXEMPLA CATHOLICA EXTERNA.

De Christi profectu in virtutibus testimonium dat S. Lucas, dicens: Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum, et homines, intellige, quoad externam apparentiam. (Luc. II, v. ult.) Sed et S. Bernardus de eo sic loquitur: Ipse hominis seculique Auctor, quamdiu cum hominibus conversatus est, nunquid stetit? et quidem teste S. Scriptura, pertransiit benefaciendo, et sanando omnes. Pertransiit ergo, sicut non infructuose, ita non remisit, non pigre, non lento gradu, sed quemadmodum de eo scriptum est: Exullavit ut gigas ad currendam viam suam: porro currentem non apprehendit, qui et ipse pariter non currit. *Epist. cclv.*

De B. Virgine fuse probat Suarez, eam tantum in virtutibus profecisse, ut semper secundum totam mensuram gratiæ operata sit, meritisque omnes homines, et Angelos simul sumptos superarit. (*In III, p. q. xxxvii, d. xviii, s. cxxxli.*) Hinc Rupertus dixit, eam in prima sanctificatione fuisse ut Auroram, in Filii conceptione ut Lunam, in morte ut Solem.

Josephus Patriarcha quantæ virtutis fuerit, testatur S. Ambrosius, dum ait: Josephus humilis usque ad servitutem, verecundus usque ad fugam, patiens usque ad carcerem, remissor injuriæ usque ad remunerationem. L. II, *de offic. xvii.*

De Ruth Moabitide dicebat Booz: Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ, mulierem te esse virtutis. *Ruth. III, 12.*

Judith erat in omnibus famosissima, quia timebat Dominum valde; nec erat, qui de ea loqueretur verbum malum. *Judith. VIII, 8.*
S. Jacobus Apostolus a Theodoro lauda-

tur, quia quotidie in divinis rebus cresecbat. *In hist. XII, s. 1.*

S. Fulgentius parum putabat omne quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. *Id. l. c.*

S. Pachomius plurimorum Patrum considerans instituta, dabat operam, cum proprio Fratre ad majora virtutis augmenta consurgere. *Ibid.*

Abbas quidam habuit quinque fratres, quibus præcepit, unusquisque referret virtutem suam. Primus dixit: Decem annis quotidie feci generalem confessionem. Secundus dixit: Quotidie bonam attentionem per viginti annos studii habere in oratione. Tertius dixit: Per triginta annos quotidie quantum potui, misericors fui, et intravi infirmarium, quærens, cui servirem. Quartus dixit: Per quadraginta annos neminem conturbavi, omnia patienter sustinui. Quintus dixit: Per quinquaginta annos quasi viri despectionem, et non inveni mihi similem in humilitate. Abbas igitur Deum rogavit, ut sibi ostenderet, quis inter illos melior esset. Et venit ad eum, vox dicens: Primus seipsum dat Domino. Secundus invenit Dominum. Tertius portat Dominum. Quartus emit Dominum. Quintus vincit Dominum. *Discipul. Prompt. l. V, ez 27.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius præsentem diem cum hesterno conferens, et cum profectu profecisse, longius se quotidie progressum, et ardentioribus in dies inflammatum studiis reperiebat. (*Ribade. in vit. l. V.*) Sed et in constitutionibus suam de virtutum præstantia opinionem satis explicavit, dum dixit: Omnes, qui se Societati addixerunt, in virtutum solidarum, et perfectarum et spiritualium rerum studium incumbant, ac in hujusmodi majus momentum, quam in doctrina vel aliis donis naturalibus, et humanis constitutum esse ducant; illa enim interiora sunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanere ad finem nobis propositum oportet. (*Psal. x, § 1.*) Hinc Jacobo Tyrio nimio ardore scientiis vacanti decem annis post mortem apparens dixit: Minus de scientia, plus de virtute. *BARROL. l. V, c. VIII, vit.*

Sanctus Franciscus Xaverius tam insigni erat virtute præditus, ut multi sociorum nulla alia de causa eum viserent, nisi ut celesti illo aspectu exhilarati, ad beatæ vitæ

studium illius eximia alacritatis arborisque cogitatione accenderentur. Sed et ad Socios scribens dicebat: Memento, Societatis nostræ Amplificatores, multis, ac malignis ærumnis exercitos, virtutes omnes enixe coluisse; vosque ita demum illorum meriti, ac gloriæ participes futuros, si in Societatis nomine amplificando fueritis imitatores industria. Dilectare item erat solitus, quod boni virtus non parit, humanas artes nequaquam parituras sine virtute. Proinde cavent diligenter nostri, ne pervulgata hominum via dignitatem atque honorem aut appetent, aut appetere viderentur, seu suis dictis factive potius, quam ad divinam tenderent gratiam. Veram utique auctoritatem egregiæ virtutis comitem non hominum donum esse sed Dei. Itaque si quando homines ipsi per se humanis artibus (omisso cœlesti præsidio, germanaque virtute) quærant auctoritatem, divino consilio fieri, ut et eam parare dum student, funditus pereant, nec scilicet vilia sint hominibus dona cœlestia, sed haud secus, quam par est, expectentur e caelo. *Vita*. l. VI. xi.

S. Francisci Borgiæ ea erat vultus hilaritas, decus, atque maturitas, ut Socii etiam auctoritate summa præditi, cum pietatis calorem refrixisse sentirent, vel aspectu illius ad pristinum ardorem redirent. Dicebat quoque ex neglectu eorum mediorem, quæ hominem cum Deo conjungant (uti sunt virtutes) omnes sacrorum Ordinum ac Religionum dissensiones, ærumnasque subsequi, ac succrescere; et sicut ex siccitate terræ arborum flores, et fructus arescunt, ita si mens in virtutis fludio arida perseveret, omnem florem fructumque spiritualem exurendum. *Vita*. l. IV, c. iv. n. 23.

P. Petrus Faber studebat, nullum omnino diem ducere sine insigni aliqua progressionem virtutis; unde tantam virtutis perfectionem, et opinionem consequens est, ut eo e vivis erepto crederetur eodem casu ipsa etiam Societas interitura. *Vita*. l. II, c. xi, et ult.

S. Jacobus Laynes, etsi summæ fuerit doctrinæ, mirifice tamen conjunxit scientias cum spiritu, maxime vero cum solidis virtutibus humilitatis, et charitatis. *In Epist. S. Borgia*, § 5.

P. Franciscus Suarez in tanta doctrinæ abundantia tantam tamen virtutis curam habuit, ut Doctor Ovidius Complutensis Professor de eo diceret, neminem a se visum,

in quo modestia, et doctrina tam ex æquo certarent. Idem postea Abulensis Episcopus factus, Suarezium quidem apprime doctum, sed sanctiorem esse dicebat. *Vita. to. de Aug. præfata*.

P. Balthazar Alvarez tantos in virtute progressus fecerat, ut S. Teresia per divinam revelationem cognoverit, nullum eo tempore in terris sanctiorem vivere. Hinc et summopere etiam diligebat eos, qui virtute impensius studebant, eosque Deo impense commendabat, ac, quo poterat, subsidio officiisque fovebat. *Bibl. Ser.*

P. Ludovicus de Ponte quantum processerit in omni genere virtutum, testatus est præter alios Episcopus Vallisoletanus, sic ad Pontificem scribens: Hunc virum insignem invenimus multum processisse in omni genere virtutum, et tam ardentem fuisse in amore erga Deum, ut inflammati affectus cum perduxerint ad terminos amittendi vitam naturalem: salutis alienæ tam studiosum, et sollicitum, ut plus quam annis quadraginta nemo viderit otiosum, sed agentem semper cum Deo in oratione, aut sacrificio, aut laborantem in bonum animarum. *Vita*. l. III, c. v, § 3.

P. Thomas Sanchez altissimos semper sibi proposuit virtutum fines, ad quos toto pectore incumbere, eosque in ephemeridem referat non minore, quam contunderat, asscutus est laude. Nimirum seduli more mercatoris negotiationem spiritualem cum summo vitiorum odio, virtutisque amore singulari, sic coluit semper, et exercuit, ut omnem dicendi docendique rationem excesserit. Quotidie, quæ negotiationi subjiciebat, proponebat mane, et in libellum secretiorum referebat: diei decursu exerebat, quæ constituerat: certis denique temporibus a se rationem exigebat, incredibili lucro atque profectu, qui ei sanctitatis famam, et opinionem apud omnes peperit. Totis quadraginta tribus annis, quibus in Societate vixit, nihil in hoc negotiationis studio remisit, ut, qui eum diligentius observarunt, vehementer sint admirati incredibilem ejus in suscepta vitæ ratione constantiam, perpetuumque tenorem, nullis studiorum occupationibus, aut gravissimorum virorum interventu violatum. Nulla virtus non ab ipso in summo fastigio tenebatur. *Bibl. Ser. Socie.*

Franciscus a Villa regali Coadjutor cum tanta vitæ sanctitate defunctus est, ut mortui funus multis ex Proceribus comitati sint,

et non sine fletu manus, et pedes ejus deosculati, ejus preces expelerent, partesque vestis præcedentes, quorum unus priusquam partem talem gestaret, confiteri voluit, ne maculis peccatorum suorum pollutus gestaret, quod tanta morum innocentia, et vitæ integritate præditus homo gestasset. *Annua* 1509, post f. 919.

Joan. Baptista Gentilis Coadjutor tam pie sancteque vixit, ut, ne obsolesceret ejus memoria, plerique tum domi, tum foris, ex ejus rebus aliquid sibi, tamquam reliquias decernerent. Aiunt oculati testes, nihil ad exquisitum Anachoretam, et Coadjutorum virtutem amplius potuisse requiri, quam quantam ille factis exhibuit. *Annua* 1650, *Prov. Madiol. Col. Taurin.* n. 23.

Dideus Bonhomus Coadjutor a multis annis nullius deliberate admissi peccati conscientia tangebatur. Ubi festa otium dabant, præter immaculatæ Virginis Officium, Rosaria, septena, octona, vel etiam altero tanto numero auctiora decurrebat, in quibus sibi, Collegiis, Societati, particulatim certa virtutum decora flagitabat. Internos virtutum actus ita combiberat, ut vel semel mense inserviens facile ducentos actus repetierit. Quidquid diceret, domi, foris, veræ sanctimonie documentum erat, unde et Sancti nomen illi adhesit. *Annua* 1650, *Prov. Rhe. ins. Coll. Colon.* n. 22.

EXEMPLA PROFANA.

Themistocles dicere solebat, excitari se subinde a somno trophæis Miltiadis, cui successerat, quod ejus præclara facta secum reputans, multum angebatur, ne illius gloriam degener obscuraret. *FAB. conc. II, in festo S. Jacobi.*

Demetrius Phalerens cum audivisset, Athenienses demolitos fuisse statuas suas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non everterunt, ejus gratia illas posuerant. *LAER.* l. V.

Phocion Atheniensis hanc divinam esse legem dicebat: ut unica virtus sit potens, reliqua autem cuncta nugæ. *STOBÆUS, S. de prudentia.*

Agesilaus interrogatus, quomodo quis maxime apud homines probaretur? Si dicit, respondit, optima, et faciat honestissima. Virtus enim ejusmodi est, quæ ipsis statim rebus gestis ita afficiat homines, ut non modo admirentur opera, verum in auctorem

quoque summo studio incendantur. *PLATO, ap. Beirlack V. Virtus* s. XLXII.

Ephialtes cum Dux ei paupertatem exprobraret, cur non, inquit, etiam alterum dicis, quod justitiam, et virtutem colam, et diligam? *ÆLIANUS, l. XIV.*

Gorgias cum a Socrate percontaretur, an Persarum Regem putaret felicem: Nescio hercule, inquit, quantum virtutis et disciplinæ habeat. Sensit vir prudentissimus, neminem esse felicem, nisi omnibus virtutibus præditus sit. *LAERT.*

Charilaus interroganti, quam arbitrarer optimam rempublicam: In qua, inquit, plurimi cives de virtute inter se certant citra seditionem: In plerisque civitatibus certamen est de opibus et honoribus; de virtute qui certent, pene nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet hactenus sentire, ne prorumpat in seditionem. Jam enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est, nihil spectet, nisi ut proit Reipublicæ. At seditio præsens est venenum civitatis. *ERAR. ex Plutarco. in Lacon. Apoph.*

Anaxandras Leonitis filius cum quemdam videret, acerbe exiliam ferre, dixisse fortur: Noli, vir optime exhorrescere exiliam; a virtute enim et justitia exulare, illud horrendum est. Sensit vir optimus, eos omnes exules esse, qui a virtutibus alieni sunt: eos autem nequaquam exules, qui variis virtutibus ornati ubique patriam inveniant. *PLUT. in Lacon. Apoph.*

Pantholidas legatus cum in Atheniensium gymnasio Philosophos egregie de virtute disputantes audivisset, interrogatus, an placerent, quæ jam disputata essent: Probe profecto, inquit: sed illas disputationes tibi vobis plane inutiles, qui virtutem habetis in ore, factis non autem ostenditis. *Ibid.*

Antigonus secundus adolescenti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quamquam ipse non admodum, ut videbatur, bonus erat miles, postulanti, ut patris stipendia caperet: At ego, inquit, o adolescentule, non nisi ob proprias ejusque viri virtutes mercedem, ac munera dare soleo. Hoc sermone juvenem stimulans ut patris fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solebat, vellet accipere. *Ibid.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut cortex in arboribus

pene semper amarus, et asper, fructus ejus suavis, et gratus est; ita virtus, etsi amara sit, dulces tamen fructus parit. S. CHRYS. *ho. xxx, in Epist. ad Hebr.*

Sicut in equis militaribus ea facilitas, qua freno aptissime parent, potissimum laudatur; ita in virtutis amatoribus, promptitudo mandatis Dei, et rationis obtemperandi potissimum laudatur. BERLINCK. *in Fest. Visi. them. 1.*

Sicut gemmæ, quamvis abjiciuntur in lutum, fulgorem tamen non amittunt; ita viri virtute præditi, quamvis in silentio lateant, et a mundo contemnuntur, verum animi decus retinent. *Idem the. vi, in festo Omm. SS.*

Sicut fulmen, quidquid invenit in terra, ferit, præter laurum; sic magna calamitas omnia potest auferre, præter virtutem; est enim virtus pulchra laurus, semper virens, nullo igne et nubibus erumpente, nullo impetu tormentorum, et ærumnarum exusta aut labefactata. HECTOR. *Pintius in c. xvii, Ezech.*

Sicut solis vis et lux integra est etiam inter opposita, et, quamvis aliquid interjaceat, quod non prohibeat ejus aspectum, in opere est, cursu suo fertur; eodem modo opposita virtuti nihil detrahant; non est minor, sed minus fulget, nobis forsitan non æque apparet, aut nitet, sibi eadem est, et more solis obscuri in occulto vim suam exercet. SENECA. *de vit. beat. c. xxy.*

Sicut raro auri, et argenti vena reperitur, nisi alia non procul sit; unde et Græci nomen indidere; ita nulla virtus solitaria est, sed alia aliam adjungit. DADRÆUS, *in loc. to. s. xli.*

Sicut non ille dicitur dives, qui multas intelligit divitias, sed qui possidet eas; ita non ille justus est, qui scit de virtutibus disserere, earumque definitionem agnoscit, sed qui illa prædicit colit illam, et exercet. HECTOR. *Pintius, c. xx, in Ezech.*

NECESSITAS. — Sicut ii, qui pro Principe domum apparant, non semper in domo purganda sunt occupati, sed quandoque etiam aulea appendunt; ita is, qui domum, et palatium in anima sua Deo adornat, non semper in domo a vitis purganda laborare, sed aliquando etiam virtutum tapetes suspendere debet. HUGO ROT. *in Via Regia.*

Sicut ballista, si solo feno et pulvere onerata sit, parum prodest ad hostes debellandos; ita homo sola scientia instructus parum

in animarum salute efficiet, nisi etiam virtus jungatur. *Anonym.*

Sicut ii, qui a pice inquinari nolunt, prius oleo manus perungunt; ita et ii, qui cum secularibus sine damno agere cupiunt, prius se virtutibus solidis muniant, oportet. ROMA. *v. 3, tr. 1, c. v.*

Sicut nubes, si vacua sit, quovis vento circumfertur; ita et is, qui interiori virtute destitutus est, velut nubes levis quovis tribulationum vento jactatur. *Idem.*

Sicut lactuca, non cum parva est, sed, cum adulta, semen transmittit speciei: et pulli avium non volare queunt, nisi perfectis alis: structuræ recentes, ut alios secure protegant, solidari debent: Fœminæ partus suos maturant antequam effundant; impubes fœmina lac offerre non potest: nec nubes effundere imbrem, si repleta non sit; ita nec prodesse aliis potest, qui ipsemet virtute caret. *Idem c. iv.*

Sicut, cum febris ad interiora penetrat, et viscera omnia incendit, nihil nobis prodest, si superior corporis superficies nihil tale patitur; ita dum anima interiori distrahitur passionibus, nihil externus apparatus juvat. Quod ne fiat, undique Prophætæ concurrunt, et Apostoli passiones nostras reprimunt, omnem appetitum rationis expertis feritatem a nobis amandant, et multo angustiorum regno principatum nobis committunt. S. CHRYS. *in illud: Si esurierit inimicus.*

Sicut, qui diu in eadem classe desidens non proficit, tandem cum ignominia ejicitur, et a Parentibus ad servile officium applicatur; ita qui in schola Christi progressum in virtute non facit, Deo exosus est, et vel celeriore morte extinguatur, vel in hæresim, aliave vitia graviora labi sinatur. FABER *conc. 1, in Dom. post Epiph.*

Sicut navis contra icum fluminis descendens uno in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur; ita nec mens humana in eodem statu permanere potest, sed aut proficere debet in virtutibus, aut deficere. S. GAEG. *l. III, Post. n. 33.*

UTILITAS. — Sicut in pecuniis, qui duos lucratus est aureos, proclivis est ad decem, et viginti colligendos, congregandosque; sic usu venit in virtute: qui fecerit opus bonum, officiumque præstiterit, stimulationem aliquam, aut exhortationem ad agendum sumit, ut alia quoque benefacta aggrediatur. S. CHRYS. *erat. iv, advers. Judæos.*

Sicut in arboribus accidit, si quis fructum cum foliis auferat, et ramos omnes amputet, radice manente, tota cum majori etiam ornata arbor resurgit; sic si pietatis (seu virtutis) radix maneat, et si divitiæ auferantur et corpus corrumpatur, omnia rursus nobis cum majori copia redeunt, quod in Job deprehensum facile est. *Idem ho. iv, ad pop. Antioch.*

Sicut unguentum odoriferum fragrantiam suam in seipso non detinet inclusam, sed protinus illam emittit, et aerem odore penetrans vicinorum quoque sensus occupat; ita et generosi ac præclari viri virtutem suam in seipsis clausam non habent, sed fama sua multos juvenantes, etiam meliores reddunt. *Idem ho. ii, in 1, ad Thessal.*

Sicut per lubricum incedentes labuntur, fallente vestigio; qui vero per siccam viam gradiuntur, certo gradu iter faciunt; sic qui per corporea, externaque bona ducunt animam, nihil aliud, quam cadere illam assuefaciunt, hæc enim lubrica, et parum firma sunt, sed qui per virtutum contemplationem ad Deum properant, tutum inconcussamque iter dirigunt. *Idem l. de Abr.*

Ut acer equus snapte sponte facile currit; ita qui ardet virtutis amore, non eget admotore, sed suomet impetu ad metam perfectionis properat. PLUTARCH. *in moral.*

Sicut ingentes obelisci magno negotio statuantur ob pondus, sed collocati semel, infinitis durant seculis; ita et virtus. PLINIVS, *l. XXXIV, c. ix.*

Sicut iter agentes, si quando locum aliquem insidiis Militum, aut Latronum obnoxiū præoverint, citatis equis eum pertranseunt, sicque periculum facilius declinant; ita qui mundi pericula agnoscent, viam virtutis festino gradu percurreunt, ut ne in dicta pericula incidant, et pereant.

DIGNITAS. — Sicut minuta lumina claritas solis obscurat; sic dignitas virtutis omnia alia hominis ornamenta vilescere facit. *Anonym.*

Sicut oriens sol totum cælum radiis illustrat; ita virtus suis radiis, ubi mentem penetraverit, lucidissimam efficit. PAULO, *in l. de plan. Noe.*

Sicut mulieres modica pulchritudine præditæ acstitis coloribus formosam efficere faciæ conantur: secus vero, quæ a natura magnam pulchritudinem acceperunt; ita anima, quæ virtutis pulchritudinem sortita est, etiam sine aliis ornamentis placet, et æstimatur. *Anonym.*

Sicut inter homines non is, qui personam fœlicitiam Regis susinet, sed qui vero titulo regnum possidet, honore regio dignus censetur; ita non is, qui ab hominibus honoratur, æstimari debet. *Idem.*

Sicut aquila, quia altius volat, et solem clarius perspicaci suo visu intuetur, omnibus aliis avibus merito præferri, aviumque regina vocari meretur; ita virtuosus homines, cum ob virtutem altius eleventur, Solique Justitiæ appropinquet, merito quibuscumque aliis hominibus præferuntur. *Idem.*

JUCUNDITAS. — Sicut convivium absque sermone, et colloquio; ita opulentia absque virtute nullam habet voluptatem. STROB. *s. 1, de prud.*

Sicut in itinere labor, in termino vero quies est jucundissima; ita, licet iter ad virtutem arduum sit et difficile, possessio tamen illius est plena voluptatis. GRANAT. *in loc. comm. s. cxxii.*

Sicut malitia etiam ante gehennam eos, qui eam exereant, cruciare consuevit; ita virtus etiam ante regnum Dei illos, qui eam operantur, præparat voluptati, et cum spe optima, et delectatione perpetua vivere facit. S. CHRYS. *super Jo.*

Sicut qui amara bibunt antidota, patienter ferunt quidem molestiam, et tunc percipiunt sensum sospitatis; ita tale quiddam est etiam virtus, tale quoque illic malitia. In ista primum est voluptas, et sequitur aegritudo; in illa vero primum est mœstitia, et tunc jucunditas procreatur, sed nihil simile est: non enim est simile, cum primum aliquis contristatur, et postea gaudio perficitur, et cum primo gaudet, et postea in merores incidit. Et quomodo hoc? hic enim timor futurae tristitiæ præsens gaudium imminuit: illic autem spes futurae jucunditatis detrahit præsentis tristitiæ. *Idem ho. xxx, ad Hebr.*

Sicut is, qui superexcelsam petram stat, fluctus ridet, quos videt ad scopulum magno impetu rumpere, et protinus in spumam solvi; ita et virtuti vacans, in securo constitutus loco, nihil in anima sua fert a rebus turbulentis, tranquillius animo et quietus sedet. *Idem c. xxvi, in Gen.*

MOTIVA.

Necessitas: nam de virtute vere etiam intelligitur, quod S. Paulus de charitate dixit: Si linguis hominum loquar et Angelorum;

si habuero prophetias, et noverim omnia mysteria; et omnem scientiam: si habuero fidem omnem, ita ut montes transferam: et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem, et virtutem non habuero, nihil sum, et nihil mihi prodest. Adde, quod omnes Discipuli Christi sumus; quisquis autem in schola Christi non proficit, indignus est ejus magisterio, teste S. Bernardo. I. *Cor.* XIII, 1; *Ep.* CXXXI.

Utilitas: quia 1. Virtus præstat omnibus talentis efficaciam, et auctoritatem, uti S. Ignatius supra § 6, citatus, prudenter advertit; 2. Benedictionem etiam in temporibus impetrat; talis enim jure illa verba Psalmistæ usurpare potest: Dominus regit me, et nihil mihi deerit; in loco pascuæ ibi me collocauit. (*Ps.* XXII, 1.) Sed et virtus jure ad talem illa Jacob Patriarchæ verba, ad Laban sacerum prolata usurpare potest: Modicum habuisti antequam venirem ad te, et nunc dives effectus es: benedixitque tibi Deus ad introitum meum. (*Gen.* XXX, 30.) 3. Mentem a terrenis abstrahit: sicut enim, qui sensibilem cursum magna contentione peragit, nullum occurrentium videt, etsi sapiens in illum incidat, sed animo ad cursum incitato facile omnia transit, festinans ad destinatum scopum; eodem modo qui virtutis cursum tenet, et a terra ad cælum redire concupiscit, omnia terrena deorsum derelinquit, donec veniat ad verticem. 4. Sola ipsa comitatur post mortem, ut olim sanctus Barlaam Josaphato pulchra parabola ostendit, dum dixit, fuisse aliquem, qui tres habuit amicos, quorum priores duos omni benevolentia sibi demereri conatus sit, maxime vero postremum curavit; verum cum ad Judicem vocatus esset, et prædictorum amicorum opem implorasset, a primo nihil aliud, quam vestem: ab altero comitacionem usque ad Judicem: a tertio autem solo defensionem coram Judice impetrasse. Ut vero intelligeretur sensus parabole, addebat, per primum amicum divitias: per alterum homines cognatione, aut alio quocumque titulo obstrictos: per ultimum bona opera intelligi, ex quibus divitiæ post mortem solummodo vestem pro tegendo cadavere offerunt. Cognati ad sepulchrum comitantur; virtutes vero, seu opera bona coram ipso etiam Judice defendunt, et benignam sententiam impetrant, juxta illud

Apocalypsis: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. (*S. CURYS. ho. XXVIII, in Genes.; Apoc.* XIV, 13.) Amolo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos. 5. Ad dæmonem vincendum singulariter juvat: nam, ut apposite Sanctus Chrysostomus dicitur: Diabolus formam serpentis gerit, deorsum trahit, ab inferiore loco depugnat, id est, a rebus, quæ infra nos sunt, a voluptate, divitiis, rerum terrenarum amore. Si quem viderit volantem ad cælum ferri, primo eo usque pertingere non potest: deinde id aggressus celeriter labetur; neque enim pedes habet, ne formides: non alas, ne vereare; super terram trahitur, nihil sit tibi cum illo commune: velut serpens spinis occaltatur, intra divitiarum imposturas assidue latitans. Quod si spinas incenderis, aufugiet timidus, incantationes divinas noveris, cælestium amore tactus statim vulnerabitur. (*Ho. VIII, in epist. ad Rom.*) 6. Ad omnes homines ad se trahendos miram vim habet: nam bonus homo, et bonis, et malis carus est, malis nec bonis, nec malis; hine recte dictum a nonnemine: Virtus etiam in hoste laudatur.

Dignitas: nam, teste Sancto Bernardo, sola virtus mater gloriæ est; Sola enim est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur; id quod jam olim Romani per gemina templa Honori, et Virtuti extracta significaverunt, dum illa illa construxerunt, ut nemini aditus ad templum honoris pateret, nisi qui per templum virtutis prius transisset. S. I. *Natali S. Victoris.*

Jucunditas: nam Virtuti proprie convenit, illud Ecclesiastici dicere: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini: Spiritus enim meus super mel dulcis, et hæreditas, mea super mel et favum *Ecl.* XXIV, 16.

Facilitas: tum quia ipsa natura nos ad eam impellit, (qualibet enim res ad finem suum consecutandum inclinatur; finis autem hominis connaturalis est secundum virtutem, et rationem vivere.) tum quia Christus, et Sancti omnem difficultatem qua doctrina, qua exemplo sustulerunt; unde jam olim prædixit Isaias dicens: Omnis vallis exaltabitur; et omnis mons, et collis humiliabitur, et erunt prava in directa, et aspera in vias planas. (*ISAIE, xl, 4.*) Adde quod ubique virtutis locus sit, etiam inter medias, gravissimasque calamitates, cum calamitas sit lectulus virtutis.

Æquitas: quid enim æquius, quam ut quisque conatum suum in objecto præstantissimo consecutandum impendat, cum videat, mortalium plerosque in vilissimis objectis querendis vitam, et vires consumere? moveat nos, inquit S. Bernardus, ipsum quoque sæcularis cupiditatis exemplum. Quem enim ambitiosum videmus aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare? Sic et curiosi cujusdam non satiatur oculis visu, nec auris auditu impletur. Qui eorum, qui avaritiæ serviunt, aut amatores sunt voluptatum, seu vanas hominum sectantur laudes? nonne, et ipsorum insatiabilia desideria arguunt nos negligentiam, et tepiditatem? Pudeat certe spiritualium non honorum minus cupidus inveniri. S. BERN. *Ep.* CXXI.

ALIA MOTIVA. — Quia virtus est unicuique bonum hominis; sunt enim virtutes bonum hominis, bonum perfectissimum, pretiosissimumque, de quo S. Petrus loquens, Deus, inquit, pretiosa nobis promissa donavit, (*I. Petr.* 1), idest, bona quæ magnitudine, ac valore, quidquid dici potest, superant, suntque in seipsis aliorum, quæ in altera vita speramus, majorum bonorum pignus, ac promissio. Et hæc sunt propria hominis bona, ad ipsum principaliter secundum animam spectantia, quippe quam implet, et optime tranquillat: suntque bona, quæ homo possidet, et ad arbitrium suum conservat; neque nolanti quisquam auferet; neque ulla in celo, neque in terra creata vis est, quæ invitum iis spoliare possit: sunt, inquam, bona, quæ ille non modo hac temporali vita durante possidet, sed etiam in æternitate, ad quam eum ex hac vita comitatur, et in qua meliorata, summeque perfecta durant in sempiternum.

Quia virtus est verus thesaurus, et divitiæ hominis, uti S. Gregorius indicavit, dicens: Solæ divitiæ veræ sunt, quæ nos virtutibus divites efficiunt. Ad has divitias querendas cælestis Magister Christus tam serio, et tanta cum auctoritate, ac verborum pondere nos hortatus est, dicens: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi, si metalla sint, arugo; si panni, tinea demolitur; si gemmæ, aut lapides pretiosi, aut vasa, signave aurea, fures, loca, in quibus ea asservantur, effodiunt, et furantur. (*MATTH., c. VI.*) Quasi dicat, si vere divites esse, si veris potiri divitiis, verosque thesauros possidere vultis, nolite vestrum desiderium, ac sollicitudinem

ponere in cumulandis terrenis bonis præditorum, redituum, honorum, dignitatum, voluptatum, et deliciarum, cum bona sint caduca, temporalia, innumeris periculis, ac casibus, quibus consumuntur, et cum sui possessoris damno pereunt, obnoxia: *Theaurizate autem vobis thesauros in celo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, neque furantur*: hoc est, omnem vestrum affectum, sollicitudinem, laboremque ad acquirendas, et exerceandas, sanctisque charitatis, misericordiæ, ac patientiæ operibus, nec non piis orationis, contemplationis, penitentiæ, ac mortificationis exercitiis augendas virtutes convertit, quando hæc summi pretii opes, et immensi valoris thesauri sunt, quibus comparantur cælestia bona, in quibus hominis felicitas, et gloria consistit, quæ sunt vita æterna, bona immortalia, atque perennia, quæ cum perpetua securitate jucundissime possidentur. S. GREG. in *Evan.*

Quia virtus est vera dignitas, et nobilitas hominis; uti S. Bernardus dixit: Sola virtus mater gloriæ est; et, teste S. Hieronymo: Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus, et merito; hæc enim est, quæ illos spiritualiter, id est, per vitam, Sanctorumque morum imitationem, propinquos, et filios Patriarcharum, Prophetarum, Divorumque Regum constituit; hæc, quæ per gratiæ communicationem eosdem generi seu prosapia Dei inserit, et per adoptionem filios facit admodum claros, carosque eidem Deo, Domino immense majestatis, et omnium conditarum rerum absoluto Regi, et denique Fratres Christi, universalis cælorum, ac terrarum Regis, summe gratiosos. Hinc, cum aliquando Christus in quadam domo verba ad circumsedentem turbam faceret, eadem sanctissima ejus Mater cum aliquot suis consanguineis ad ipsum audientium concessit, et, cum intrare noverunt, præ foribus eum præstolabantur; moniti ergo quidam, qui eos ibi viderunt, interpellantes Dominum *Ecce, inquit, mater tua, et fratres tui* (fratres, Hebraico more cognatos secundum carnem vocant) *foris, stant, quærentes te*: quibus ille respondit: *Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et circumspiciens, manumque in præsentes discipulos suos extendens: Ecce, ait, mater mea, et fratres mei: quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.* (*MATTH. XVII.*) Qua sententia significavit,

prospargam carnalem, quamvis illustrem exiguam apud Deum pondere esse, neque propter eam homines secundum divinæ legis, ac iudicii veritatem pluris æstimari: contra vero stirpem, eujus Deus magnam ducit rationem, et quapropter homines plurimi facit, esse spirituales, quæ ex virtute petitur, qua quis Sanctis Patribus assimilatur, obedit Dei voluntati, ejusdemque mores, et perfectiones imitari studet. Unde merito pronuntiavit S. Chrysostomus: Illa sola, veraque nobilitas, et cognatio cum Christo est, quæ in facienda Dei voluntate consistit. Hic mirabilis honor, hæ incredibiles virtutis vires sunt, quæ virtuosos homines ad tantam dignitatem evehunt, quanta est, esse Fratres, et Matrem Christi; et cum tam altus honor sit, esse Matrem Dei, ut omnem laudem excedat, participat eum homo justus, qui Dei voluntatem facit. S. BERNARDI s. 1, de nat. S. VICT. S. Hier., lib. II, ep. xx.

Quia virtus est præcipuum ornamentum, et vestis animæ, qua comitur, et operitur anima, fitque pulcherrima, et Dei oculis longe gratissima. Vestes materiales corpori nec adimunt deformitatem, nec, qua caret, pulchritudinem tribuunt, sed deformitatem ejus tegunt, et bonam quamdam speciem foris ei conferunt. At hæ vestes animæ, virtutes, inquam, omnem ab ea deformitatem vere tollunt, tantamque ei pulchritudinem, et gratiam, tamque divinum dant splendorem, ut omnium universi mundi rerum visibilium pulchritudinem venustatemque quam maxime excedat. De his vestibus ipsa Veritas, Christus, per Joannem cum peccatore dixit, qui iis carebat, loquens: Dicis, inquit, quia dives sum, et nullius ego; nescis, quia tu es miser, et spiritualium honorum pauper, et gratia virtuteque nudus, suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, id est, studere veræ charitati, divinæque sapientiæ, per penitentiam tuorum peccatorum, a liberalitate, ac misericordia mea impetrandæ. qua veris divitiis locuples fias, et vestimentis albis splendidisque virtutum induaris, et orneris, et coram Deo non appareat confusio nuditatis tuæ. Romani, si quem magistratum, honoremve publicum ambirent, per eos dies, quibus comparebant, veste candida induti comparebant in campo Martio, ubi comitia habebantur, populusque de mandandis honoribus suffragia ferebat: unde qui eos petebant, candidati, hoc est toga candida amicti, vocabantur: eoque modo vestiti in-

cedebant, donec honorem acciperent, quo oblento alium majoris auctoritatis vestium sumebant. Idem fidelibus, qui regnum celorum petunt, usu venit, ut toto tempore, quo petitio durat, toto, inquam, vite hujus curriculo, vestibus candidis, pulchris splendidis, gratia et multiplici virtute amoenis ornati incedant, donec celestis regni dignitatem obtineant: tum demum pretiosius vestiuntur, cum stola gloriæ, quæ pretio, pulchritudine, splendore, jucunditateque incomparabiliter omnia, quæcumque in hac lacrymarum valle possidentur, bona superat, induuntur. *Arias*, l. I, c. v.

Quia virtus etiam in hac vita beatum facit; nam virtus celestis infusa, æternæ beatitudinis principium, radix, fons, ac pignus est, habentque virtuosos actionem, seu jus ad beatitudinem, et certam ejus spem, minimeque vulgarem gustum. Id quod Apostolus de fidelibus virtute, et gratia, quam Christus promeruit, præditis, non uno loco affirmavit. Deus, inquit, Corinthiis scribens: gratia sua, ac donis divinis unxit nos, qui et fide sua, vitæque suæ imitatione signavit nos, et dedit signum spiritus, hoc est, gratiam, et virtutem, qua mediante, Spiritus Sanctus nostras animas inhabitat in cordibus nostris. Pignus vocatur, sive arrha, quæ sicut hæc in contractu venditionis ad ejsdem certitudinem datur, et in sponsaliorum contractu ad matrimonii securitatem; sic gratia, et virtus securos nos, certosque de ea, quam expectamus, beatitudine reddit. Et ad Ephesios scribens ait: *Credentes vos in Christo, verboque ejus obedientes, signati estis spiritu promissionis sancto, qui verbo Dei obedientibus communicatus, est pignus hereditatis nostræ, nempe æternæ, quam in celo expectamus, beatitudinis.* Et quoniam in divinis literis una eademque res est beatitudo, et regnum celorum, cum virtus, quæ in hac vita possidetur; inchoata beatitudo sit, et meritum, radix ac fundamentum beatitudinis completæ, atque perfectæ, quæ in altera vita possidetur, consequens est, ut etiam virtus regnum celorum sit, virtusque regnent, et cœli sint reges; et jam in hac vita, ubi virtutem habent, et exercent, regnum obtineant, et regnare incipient, et in altera vita, ubi virtutis præmium percipiunt, celestes reges futuri sunt, et in regno Dei una cum Christo, qui supremus celorum Rex est, perfecte regnaturi; quod totum nobis Sacra Scriptura testatum facit. Loquens enim Christus præcipue illis, qui fide

viva credebant: *Regnum Dei*, inquit, *intra vos est*, hoc est, intra animas vestras dona sunt, quibus mediantibus, vos regoatis, et Deus regnat in vobis. Et Divus Paulus hoc regnum explicans: *Regnum Dei*, ait, sive bonum, quo mediante; Deus in nostris animabus regnat, nosque regnamus, et regnaturi sumus, *estque justitia*, qua Deo, proximo, nobisque ipsis, quicquid debemus, tribuimus; *et pax*, id est, unio cum Deo, et proximo per charitatem; *et quies* nostræ conscientiæ; *et gaudium*, cujus auctor est Spiritus Sanctus, quo lætamur de gloria Dei, deque bonis proximi, et animæ nostræ, et libenter, ac cum devotione bona opera facimus. Hoc est regnum Dei, et regnum celorum, quod in hac vita incipit, consistitque in perfecta virtute, quæ nos dominos, ac reges nostri ipsorum, et passionum, appetituumque nostrorum facit, et subjicit nos in omni re divinæ voluntati, ut ille nobis imperet, nec aliud in nobis velle regnet, quam Dei. Et hac virtute meremur, ac consequimur in altera vita regnum perfectum, et æternum celorum, in quo tamquam gloriosi triumphatores cum Christo regnabimus, et Christus regnabit per gloriam in nobis. Hoc Dei regnum est, quod desiderare, magni facere, totoque corde quærere, et ad quod obtinendum omnes nostros nervos, omniaque Dei, quæ idcirco habemus, auxilia contendere nos oportet: medium vero promerendi, comparandique, virtus est; quapropter virtus regnum Dei dicitur, quia est titulus, quo id meremur, et medium, quo idem acquirimus. Ad hoc exhortans, animansque nos Christus: *Querite*, inquit *primum, ac præcipue, non temporalia bona, quasi magnum quid, cum vana sint, sed post gloriam, et honorem quærendum pro Deo in omni re, pro vobis ante omnia regnum Dei, ut cum eo in ipsius gloria æternum regnetis, fruente ipso, possidentes ipsum, perfecteque ab ipso possessi*: et quæ rite justitiam ejusdem Dei, hoc est, fidem ipsius, obedientiam, amorem, omnemque perfectam virtutem, qua justitia vere justus sumus, Deique regnum et meremur, et consequimur in æternitate.

MEDIA.

Ardens desiderium; nam, ut recte advertit S. Chrysostomus, is Dei mos est ut quoties videt animam multo desiderio promptitudi-

neque intentam spiritualibus insistentem, liberaliter illam gratia, et opulentis donis suis locuplelet. (S. CAES. *ho. XLV, in Gen.*) Abundantius vero fructus hujus desiderii explicans S. Laurentius Justinianus dixit, ad perfectionis fastigium desiderio impellente pertingit; ipso enim prorogatur gratia, dimicandi subsistit peritia, additur robor, adversariorum debilitantur vires, virtus augetur, spe erigitur animus ad cœlestia; virtutis præcedente, ac concomitante concupiscentia Sancti naturam vicerunt, superarunt demones, debellarunt mundum, seipsos subegerunt, diriperunt, cœlum, imitatores facti sunt Dei. Virtutum desiderium præcellit miraculorum operationem, prophetia donum, linguarum genera, interpretationem sermonum, sanitalium gratiam, cognitionem cœlestium, naturalium scientiam. Multi talibus ornati perierunt, virtutibus autem nemo. Semper virtutum desiderio munitus incedat, qui vi celorum conatur diripere regnum. (S. LAUR. JUSTIN. *de int. cons.*, c. IX.) Sed et S. Isidorus Pelusiota recte advertit: Qui virtutem amat, ac sapientiæ studio tenentur, inexplebili quadam cupiditate flagrantis divinam hanc faciem in animis suis excitare minime intermittunt, hoc quidem pro serio opere, alia autem omnia pro rebus levibus operæ ducentes. Ac propterea parva esse videntur, quæ alii magna, et ampla existimant; atque ea, de quibus alii digladiantur, risu habent, et quæ alii suspicunt, pedibus proculcant, cœlestiaque sola expetunt. Cum igitur in hujusmodi chorum nomen tuum adscribere in animum induxeris (scribit Strategio monacho) æquum profecto fuerit, te insomnem animæ oculum conservare, nimirum, ad attendendum studio virtutum. (S. ISIDOR., l. III, *epist.* ccccxiv.) Cui etiam S. Laurentius Justinianus adspulatur dicens: Ad perfectionis fastigium, quod triumphus est pugnæ, virtutum desiderio impellente pertingitur. In ipso prærogatur gratia, dimicandi subsistit peritia, per ipsum quoque additur robor, adversariorum debilitantur vires, virtus augetur, spe erigitur animus, patentque cœlestia, virtute præcedente, ac concomitante Sancti naturam vicerunt, superarunt demones, debellarunt mundum, subegerunt seipsos, diriperunt cœlum, imitatores facti sunt Dei. Quid referam amplius! Virtutis desiderium præcellit miraculorum operationem, prophetia donum, linguarum genera, interpretationem